

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETEK

Kiadói tevékenység

99/098

KORSCH, Boris: The Soviet publishing industry in the service of Gorbachev = Solanus. 12.vol. 1998. 77-98.p.

A szovjet kiadói ipar Gorbacsov szolgálatában

Folyóiratkiadás; Irodalompropaganda; Könyvkiadás; Szakirodalom -politikai; Tömegkommunikáció

A cikk a szovjet könyvkiadás szerepét mutatja be Mihail Szergejevics Gorbacsov image-ének kialakításában. Összehasonlítja Gorbacsov könyvkiadási és könyvtárpolitikáját az SZKP korábbi vezető tisztviselői által alkalmazott módszerekkel.

Gorbacsov gyorsan a tömegtájékoztató eszközök kedvencévé vált. Ilyen rövid idő – mindössze hat év – alatt egyetlen politikai személyiséget sem ábrázoltak, éljeneztek és értékelték olyan gyakran, mint őt. Elődeihez képest Gorbacsov fotogén arcú és kellemes hangú egyéniség volt. Üzeneteit a Nyugat áhitattal fogadta, és csakhamar a nyugati média mindent megtett népszerűségének fokozása érdekében.

Mivel viszonylag újnak számított az SZKP-eliten belül – a Politbüroinak alig öt éve, a Központi Bizottságnak pedig csupán tíz éve volt tagja – támogatásra elsősorban a szovjet nép részéről számított. A siker éveit hatalmat kellett szereznie, hogy fenntartsa a szervezeti és társadalmi kohéziót, miközben a pártnak új irányvonalat szab és képessé teszi a megváltozott politikai és társadalmi környe-

zethez való alkalmazkodásra. A hatalom a párton belüli viszonyokon múlt, de a 80-as évek közepére Gorbacsov a pártonkívüli szovjet emberek támogatását is igényelte. Az egyik legfontosabb eszköz ennek elnyerésére a szovjet könyvkiadás volt.

A könyvkiadók jól szervezett hálózata, mely a teljes lakosság politikai szocializációjának elősegítését szolgálta, a bolsevik hatalom egyik fő jellemzője volt. A publikációs programok alapvető célkitűzése az akkor érvényes politikai értékek és gyakorlat közvetítése a lakosság számára és a hatalmon lévő vezető politikája iránt lojalitás ébresztése.

Gorbacsov szintén igénybe vette az elődei által alkalmazott módszereket, hogy elveinek támogatást szerezzen, beleértve az adott helyzet által diktált változó taktikát is. A *glasznoszty* és *peresztrojka* alapját képező fő jelszavak, melyeket felülről kényszerítettek a szovjet könyvkiadásra, a „kritika” és „önkritika” voltak. A korábbi időre jellemző vak engedelmességgel szemben a Gorbacsov reformjaival kapcsolatos reakció kevésbé volt kiszámítható. A felülről kezdeményezett változás alulról kapott impulzust. Ugyanakkor Gorbacsov elődeihez hasonlóan távol állt attól, hogy az SZKP helyzetét megkérdőjelezze. Éppen ellenkezőleg, időről időre ismét hangsúlyozta a szovjet nép életében betöltött vitathatatlan vezető szerepét. A párt felsőbbrendűségének elve sértetlen maradt, bár Gorbacsov őszinte készséget mutatott a változások megvalósítása iránt, harcolt a demokráciáért és bizonyos fajta liberalizmusért, a kényszer helyett a meggyőzés eszközeit alkalmazva.

A Gorbacsov rövid kormányzati uralma alatt történt példa nélküli változások és eredmények tagadhatatlanok, de hivatali idejét mindazonáltal a vezetői politika folyamatossága jellemezte, ahogyan ez

a szovjet könyvkiadásnak a műveivel kapcsolatos viszonyában is tükröződött. (A kurrens orosz nemzeti bibliográfia, a *Knizsnaja letopisz* 1967 és 1984 között megjelent számaiban Gorbacsov neve mindössze 3-szor fordult elő, 1985-ben viszont 61-szer). A könyvkiadást kulcsfontosságúnak tartotta státusza megerősítése szempontjából. Bár állítólag helytelenítette a múltban gyakori személyi kultuszt, sokkal toleránsabbnak bizonyult, amikor ez a kultusz az ő személyére vonatkozott. A korábbi pártvezetőkkel, különösen egykori tanítójával, Brezsnyevvel szembeni magatartása – akinek nevét gyakran törölte a történelmi beszámolókból és saját műveiből – felveti a kérdést, valójában mennyire volt nyitott az ő „glasznosztj”-a. A Gorbacsov-korszak értékelése során nem szabad lebecsülni azokat a fontos társadalmi és politikai változásokat, melyek a korábbi Szovjetunióban, illetve Kelet- és Közép-Európában zajlottak le. Gondolkodásra készítette népét és felrázta a közvéleményt az apátiából. Az SZKP-főtitkárok által alkalmazott néhány megrögzött gyakorlat azonban Gorbacsov idején is folytatódott, igaz ugyan, hogy enyhébb formában. A közvéleményt még mindig manipulálták a nagy példányszámban megjelenő kiadványok, melyek megfeleltek a pillanatnyi vezető által támasztott politikai és ideológiai követelményeknek. Ezeket „fentről” rendelték el, a szovjet könyvkiadás pedig engedelmesen és szolgálatkészen alkalmazta.

(Feimer Ágnes)

99/099

BRAILSFORD, Hugo: Parallel publishing and the scholarly journal = *Libr.Inf.Briefings*. 82.no. 1998. 1-15.p.

Párhuzamos publikáció és a tudományos folyóirat

Elektronikus folyóirat; Folyóiratkiadás; Formátum-gépi

Az elmúlt húsz évben a tudományos folyóiratok kiadásának helyzete gazdasági szempontból egyre tarthatatlanabbá válik. A csökkenő költségvetések, a folyóiratok számának és árának növekedése súlyos gondokat jelentenek az egyetemi könyvtárak számára, amelyek a tudományos kommunikációs rendszerben központi szerepet játszanak.

Az elektronikus formátumban való előállítás és terjesztés lehetőséget kínál a hagyományos, nyomtatott folyóiratkiadási rendszer átalakítására, ám az elektronikus kiadásra irányuló kezdeményezések eddig jórészt a párhuzamos kiadást, azaz a folyóirat mind hagyományos, mind elektronikus formában való megjelentetését szorgalmazták.

A Briefing jelen száma a párhuzamos publikálás valamint a nyomtatott folyóirat által képviselt gazdasági logika és kulturális értékek közötti összefüggést vizsgálja. Elemzi az egyetemi könyvtárakban jelentkező „folyóiratválság” okait és azokat a módszereket, amelyeket alkalmazva az elektronikus publikáció előnyösebbnek ígérkezik a nyomtatott kiadás rendszerénél. A párhuzamos kiadásra egy nem-kereskedelmi, technikailag tapasztalatlan környezetben végzett esettanulmányt is bemutat.

(Autoref. alapján)

Az ismertetett cikkek forrásai:

- ABI-Tech. – ABI-Technik (DE)
 Alexandria – Alexandria (GB)
 Ann.Libr.Sci.Doc. – Annals of Library Science and Documentation (IN)
 Austr.Libr.J. – Australian Library Journal (AU)
 Biblioteka – Biblioteka (RU)
 Bibliotekovedenie – Bibliotekovedenie (RU)
 Bibliotheksdienst – Bibliotheksdienst (DE)
 Boll.Assoc.Ital.Bibl. – Bolletino Associazione Italiana Biblioteche (IT)
 Bottom Line – The Bottom Line (US)
 Buch Bibl. – Buch und Bibliothek (DE)
 Cat.Classif.Q. – Cataloging and Classification Quarterly (US)
 Coll.Res.Libr. – College and Research Libraries (US)
 Čtenář – Čtenář (CS)
 Doc.Bibl. – Documentation et Bibliothèques (CA)
 Documentaliste — Documentaliste (FR)
 El.Libr. – Electronic Libraries (I)
 IFLA J. – IFLA Journal (I)
 Int.Cat.Bibl.Cont. – International Cataloguing and Bibliographic Control (I)
 Interlend.Doc.Supply – Interlending and Document Supply (GB)
 Internet Ref.Serv.Q. – Internet Reference Services Quarterly (US)
- J.Acad.Libariansh. – The Journal of Academic Librarianship (US)
 J.Am.Soc.Inf.Sci. – Journal of the American Society for Information Science (US)
 J.Doc. – Journal of Documentation (GB)
 J.Inf.Sci. – Journal of Information Science (GB)
 J.Libariansh.Inf.Sci. – Journal of Librarianship and Information Science (GB)
 Kirjastolehti – Kirjastolehti (FI)
 Kn.Inf. – Kniznice a Informácie (CS)
 Libr.Inf.Briefings. – Library and Information Briefings (GB)
 Libr.Inf.Res.News. – Library and Information Research News (GB)
 Libr.J. – Library Journal (US)
 Libr.Q. – Library Quarterly (US)
 Libr.Rev. – Library Review (GB)
 Libri – Libri (I)
 Man.Inf. – Managing Information (GB)
 Mousaion – Mousaion (ZA)
 Naučn.-Teh.Inf. – Naučno-Tehnička Informaciã (RU)
 Naučn.Teh.Bibl. – Naučnye i Tehničeskie Biblioteki (RU)
 NFD Inf. – NFD Information (DE)
 Pers.Train.Educ. – Personnel Training and Education (I)
 Rev.Esp.Doc.Cient. – Revista Espanola de Documentación Científica (ES)
 Signum – Signum (FI)
 Solanus — Solanus (GB)
 Synopsis – Synopsis (NO)
 Tech.Serv.Q. – Technical Services Quarterly (US)
 Z.Bibliothekswes.Bibliogr. – Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie (DE)